

І. Ф. Літвінова,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0674-8728>

В. І. Жуда,

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЯВІВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК ЯК СОЦІАЛЬНОГО ЯВИЩА

Національний авіаційний університет

проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна

E-mails: irina_litvinova@ukr.net, zhuda.vika@gmail.com

Мета: дослідження правових засад домашнього насильства над жінками як соціального явища. **Методи дослідження:** було використано такі методи як: метод аналізу (опрацювання літературних джерел); діалектичний (розглянуто суспільні відносини у сфері захисту жінок від домашнього насильства в їх єдності та взаємозв'язку, виявлено закономірності їх розвитку, враховано динаміку розвитку законодавства у цій сфері). **Результати:** надано визначення поняття домашнє насильство щодо жінки. Встановлено, що психологічне насильство є найпоширенішим проявом домашнього насильства, яке зазнає жінка, і є основою для вчинення інших видів насильства – фізичного, економічного та сексуального. На основі аналізу видів домашнього визначено різні форми агресивної поведінки, які кривдник може застосувати щодо жінки. **Обговорення:** домашнє насильство над жінками є однією з найнебезпечніших форм насильства. У сім'ї жінка будь-якого віку часто піддається фізичному, психологічному, сексуальному та економічному насильству, що зберігається традиційними поглядами. Недостатня економічна свобода та незнання законів змушують багатьох жінок залишатися в умовах, де панує насильство. Насильство ставить жінку в становище, яке загрожує її здоров'ю, завдає шкоди та позбавляє можливості брати участь у сімейному та громадському житті нарівні з чоловіком, саме тому, так важливо звернути увагу на ефективність здійснення повноважень суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству серед жінок відповідно до положень нормативно-правових актів, які регулюють діяльність таких суб'єктів.

Ключові слова: домашнє насильство; насильство щодо жінок; кривдник; особа постраждала від насильства; запобігання домашньому насильству; протидія домашньому насильству.

Постановка проблеми та її актуальність.

Захист жінок від домашнього насильства є темою, яка активно обговорюється в 21 столітті на національному та міжнародному рівнях.

Домашнє насильство щодо жінок давно вишло за межі національних кордонів, а також соціально-економічних, культурних, расових і класових відмінностей, оскільки воно серйозно впливає на здоров'я та добробут усіх жінок у

всьому світі. Статистичні дані соціологічних досліджень багатьох країн показують, що проблема домашнього насильства однаково стосується всіх без винятку країн, з тією лише різницею, що деякі з них активно борються за подолання цього негативного явища.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Незважаючи на непопулярність обраної тематики для обговорення серед населення, про-

блематику вчинення домашнього насильства проти жінок в Україні досліджували ряд фахівців: Ю.О. Говор, Н.В. Аніщук, Д.І. Яїцька, І.Ф. Літвінова, Л.А. Наконечна, О.М. Ковальова, В.В. Медведська та інші. Однак, незважаючи на вагомий внесок вищезазначених науковців, існує ряд питань щодо реагування суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, на випадки вчинення домашнього насильства проти жінок.

Метою статті є дослідження правових засад домашнього насильства над жінками як соціального явища, бо чимало питань і досі залишаються невирішеними, це у повній мірі стосується сутності і особливостей правового регулювання охорони особи від правопорушень домашнього насильства, адже система запобігання та протидії домашньому насильству повинна постійно удосконалюватися, щоб вчасно та в повному обсязі реагувати на факти цього суспільно небезпечного соціального явища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нажаль, невід'ємним елементом усіх сфер життя суспільства є насильство, яке має місце в економічній, політичній, духовній та сімейній сферах суспільного життя. Його суб'єктом може стати будь-яка людина, незалежно від її соціального статусу, рівня життя, місця проживання чи професії.

Генеральна Асамблея ООН, враховуючи глобальний характер насильства щодо жінок, рекомендувала урядам усіх країн засудити насильство щодо жінок і негайно розпочати його ліквідацію всіма можливими засобами, у тому числі шляхом законодавчого встановлення санкцій за вчинення злочинів проти жінок, впровадження системи невідкладних заходів, метою яких є попередження та захист жінок від злочинів тощо [1, с. 199].

На міжнародному рівні визначення «насильства щодо жінок» вперше було встановлено в Декларації про ліквідацію насильства щодо жінок, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН 20 грудня 1993 року, як довільний акт гендерного характеру, насильство, яке завдає або може завдати шкоди фізичному, сексуальному чи психічному здоров'ю жінки, страждання або загроза таких дій або примусове чи свавільне поз-

бавлення особистого життя чи свободи [2, с. 165].

У 1990 році Азіатсько-Тихоокеанський форум з питань жінок, права та розвитку дав визначення насильства щодо жінок, як будь-яка словесна чи фізична сила, примус чи погроза смертю, спрямовані проти окремої жінки чи дівчини, які завдають фізичної чи психічної шкоди, приниження чи навмисного обмеження волі, що тримає жінку в покорі» [3, с. 46].

Відповідно до Стамбульської конвенції, насильство щодо жінок є порушенням прав людини та формою дискримінації щодо жінок, тобто будь-який акт насильства щодо жінок за ознакою статі, наслідком якого є або може бути спричинення фізичної або сексуальної шкоди, психічної чи економічної шкоди чи страждання жінкам, включаючи загрозу таких дій, як примусове чи свавільне позбавлення волі в приватному чи публічному житті. Гендерне насильство щодо жінок означає насильство проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке непропорційно впливає на жінок [4].

Ю.О. Говор сформулював власну концепцію злочинного насильства в сім'ї над жінками та визначає це як протиправний насильницький вплив на жінку як члена сім'ї, заснований на соціально-статевих ознаках одного або кількох членів сім'ї, що виявляється у формі умисних суспільно небезпечних дій, що порушують її права та свободи як особистості та заподіяння шкоди як члену сім'ї [5, с. 6]. Автор вважає, що домашнє насильство може бути вчинене кількома членами сім'ї (наприклад, батько і син проти матері, діти проти матері тощо).

Н.О. Ліщук, вважає, що під агресивними діями щодо жінок слід розуміти умисні, суспільно протиправні дії, які виражаються в заподіянні моральної, психічної, фізичної чи матеріальної шкоди потерпілій та які були обумовлені соціально-рольовим статусом потерпілої особи [6, с. 7].

Панамериканська конвенція про викорінення насильства щодо жінок визначає насильство щодо жінок як «будь-яку бездіяльність або поведінку, яка прямо чи опосередковано призводить до фізичних, психічних чи сексуальних страждань у результаті шахрайства, обману,

провокацій, погроз, примусу або інших засобів щодо жінки з метою залякування, покарання, приниження або стереотипного уявлення про неї, заперечення її людської гідності, її сексуального самовизначення, її фізичної, моральної чи розумової цілісності або загрози її особистості чи самооцінці чи зниження її фізичної чи розумової діяльності» [8, с. 253].

Бостонська програма протидії насильству чоловіків щодо жінок визначає насильство як будь-який акт, під час якого жертва робить щось проти своєї волі, що заважає їй робити те, що вона хоче, або викликає у неї страх. Насильство не повинно включати фізичний контакт, залякування, словесні погрози чи стукати по столу [8, с. 260].

Отже, домашнє насильство щодо жінки – це будь-яка навмисна, протиправна дія чи бездіяльність або погроза вчинення дії чи бездіяльності фізичного, сексуального, психічного чи економічного характеру, тобто будь-який акт насильства щодо жінки, спрямований на заподіяння їй моральної або матеріальної шкоди чи шкоди у владі та контролі над нею нинішнім (колишнім) членом сім'ї.

У судовій практиці також поширена думка науковців про те, що явище домашнього насильства ототожнюється з гендерно зумовленим насильством. Водночас, за словами Н.В. Аніщук, такий підхід не враховує того факту, що визначення гендерно зумовленого насильства є значно ширшим і охоплює всі прояви гендерно зумовленого насильства, включно з домашнім насильством. Вона вважає, що комплексне дослідження правової природи гендерно зумовленого насильства необхідно проводити в рамках вивчення категорії прав людини крізь призму прав жінки, оскільки наразі в юридичній науці використовується поняття гендерно зумовленого насильства, насамперед з точки зору проблеми насильства щодо жінок [8, с. 15].

Таким чином, при визначенні домашнього насильства слід враховувати гендерний підхід, оскільки більшість випадків домашнього насильства відбуваються в контексті інтимних партнерських стосунків: переважна більшість кривдників – чоловіки, переважна більшість жертв – жінки та їхні діти.

Визнання моделей гендерно зумовленого насильства не виключає чоловіків, які стали жертвами домашнього насильства, але найпоширенішою моделлю домашнього насильства в Україні та в усьому світі є насильство чоловіків щодо жінок. Ця тенденція підкреслює необхідність підходу, який враховує гендерний характер домашнього насильства. Гендерно нейтральний підхід до домашнього насильства може призвести до прогалин у захисті та підтримці жінок, які зазнали домашнього насильства, що, у свою чергу, сприяє повторній віктимізації жінок.

Якщо досліджувати гендерне насильство щодо жінок, воно визначається як насильство, вчинене проти жінки просто тому, що вона жінка, або насильство, яке непропорційно впливає на жінок [9, с. 72].

Це означає, що гендерне насильство залежить від статі. У практиці міжнародних організацій, зокрема Фонду народонаселення ООН (UNFPA), гендерне насильство визначається як явище, яке зачіпає як жінок, так і чоловіків, але жертвами якого є переважно жінки. Таке насильство виникає внаслідок нерівних відносин влади між чоловіками та жінками, спрямоване проти жінок і призводить до фізичної, сексуальної та психологічної шкоди, включаючи залякування, страждання, примус та/або позбавлення волі в сім'ї чи суспільстві загалом [10].

Гендерне насильство є крайнім проявом гендерної дискримінації та не має соціально-економічних, вікових, освітніх чи географічних кордонів. Це стосується всіх соціальних груп і суспільств. Приховане або нормалізоване насильство впливає на всіх, включаючи цілі громади, сім'ї, суспільство та економіку в цілому [11].

В українському законодавстві також використовується термін «гендерно зумовлене насильство», що відповідає визначенню «гендерно зумовлене насильство» [12].

Проаналізувавши законодавство та наукову літературу, слід зазначити, що поняття «домашнє насильство щодо жінок» характеризується такими ознаками:

- 1) насильницька дія (дія, бездіяльність) або погроза її вчинення;
- 2) воно вчинене умисно і є протиправним діянням. Це означає, що винний усвідомлював

або повинен був усвідомлювати характер своєї дії чи бездіяльності, передбачав або міг передбачити можливість настання шкідливих наслідків;

3) потерпілою є жінка, яка перебуває або перебувала у сімейних, побутових чи фактичних шлюбних стосунках із винним, незалежно від того, чи проживає (проживав) винний разом із потерпілим;

4) зазнає видів фізичного, економічного, психічного чи сексуального насильства;

5) порушує права і свободи жертви (наприклад, право на життя, право не піддаватися тортурам і нелюдському, жорстокому або такому, що принижує гідність, поводженню і покаранню; право на рівний захист відповідно до гуманітарних стандартів під час внутрішніх або міжнародних збройних дій, конфліктний конфлікт, право на особисту безпеку та свободу, право на рівний захист перед законом, право на рівність у сім'ї, право на найвищий рівень психічного та фізичного здоров'я, право на сприятливі та справедливі умови праці);

6) спричиняє моральну (депресія, заниження самооцінки, сором, тривога, погіршення емоційного стану, депресія, спроба суїциду), фізичну (укуси, забої, переломи), а також матеріальну (вилучення або викрадення частини спільно нажитого майна, грошей) шкоду потерпілій особі;

7) неможливість застосування необхідної самооборони, оскільки кривдник має певні переваги перед постраждалою (вік, фізична сила, економічно вигідне становище тощо).

Безсумнівно, що практика домашнього насильства має ряд негативних наслідків: призводить до руйнування сім'ї та різноманітних захворювань; впливає на моральний стан; завдає шкоди психічному чи фізичному здоров'ю людини; має соціальні наслідки, психотравмуючий вплив на малолітніх та неповнолітніх, що часто сприяє негативним проявам їх адаптації у суспільстві [13, с. 12].

Д.І. Яїцька визначає наслідки домашнього насильства, зокрема, як: розлад здоров'я; фізичні та психологічні страждання; втрата працездатності; емоційна залежність і погіршення якості життя [14, с. 207].

Характеристику видів домашнього насильства слід починати з фізичного насильства, під яким слід розуміти суспільно небезпечну умисну дію чи бездіяльність дискримінаційного характеру щодо члена сім'ї або особи, з якою існували або існують сімейні стосунки, які шляхом насильницької фізичної дії (прямої чи опосередкованої) проти волі або проти волі потерпілого порушує його фізичну недоторканість, заважає його здоров'ю чи життю, унеможливорює його волевиявлення [15, с. 42].

Фізичне насильство полягає у нанесенні ударів, ударів, поранень, а також ушкодження зовнішніх покривів тіла людини шляхом застосування фізичної сили, зброї чи інших предметів, рідин, а також ураження внутрішніх органів особи без заподіяння пошкодження зовнішніх тканин, обмежує реалізацію фізичних потреб (їжа і сон), а також свободу пересування.

Психологічне насильство характеризується впливом члена сім'ї на психіку іншого шляхом погроз або словесних образ, залякувань, переслідувань, що навмисно викликає нездатність захистити себе, емоційну незахищеність і може завдати шкоди психіці або здоров'ю особи [15, с. 29].

Залежно від ступеня тяжкості визначено такі форми психологічного насильства:

1) легка: контроль і критика думок, дій, вчинків;

2) середня: зневага, ігнорування, образи, нарікання, заборона зустрічатися з рідними та близькими;

3) тяжка: шантаж, погрози побиттям, убивством, приниження в присутності дітей та інших осіб [16].

Психологічне насильство в сім'ї може мати різні прояви, а саме:

- образи за допомогою криків і (або) образливих слів, образливих жестів, міміки, пози, тону голосу, погляду, перебування членів сім'ї в атмосфері страху. Психологічне насильство полягає у завданні шкоди домашнім тваринам, жорстокому поводженні з друзями чи родичами члена сім'ї, особистих речей, майна, коштовностей тощо з метою псування, пошкодження, знищення або приховання, постійного прояву невдоволення, принизливих зауважень на адре-

су члена сім'ї, необґрунтованих зауважень, звинувачення, звинувачення та крайні прояви недовіри, контролю, стеження, ревностів, що роблять життя нестерпним, образи цінних для людини переконань, ігнорування почуттів людини, образи за віросповідання, расову, класову та національну приналежність чи походження;

- домагання до жінки чи дівчини на основі уявних сексуальних стосунків, обмеження свободи дій і пересування особи, погроза заподіяння економічної чи фізичної шкоди, залишення сім'ї, побиття чи вбивство, схиляння до самогубства, примушування до вчинення протиправних дій, ізоляція від інших, залякування, виключення з процесу прийняття рішень, використання дітей проти матері, заперечення існування проблеми насильства, перекладання відповідальності за нього на партнера, обмеження в навчанні, роботі та самореалізації [16].

Л.А. Наконечна висловила думку про нецільність поділу насильства на психологічне та фізичне та запропонувала розглядати його як фізичні та психічні наслідки. Науковець вважає, що поняття «насильство» та «психологічний вплив» є сумісними та збігаються, оскільки мають спільні елементи (катування та жорстоке поводження з точки зору впливу на психіку), а обсяг кожного з них охоплює теми, які не підпадають під інші поняття [3, с. 48].

Отже, психологічне насильство є найпоширенішим проявом домашнього насильства, яке зазнає жінка, і є основою для вчинення інших видів насильства – фізичного, економічного та сексуального. Психологічне насильство так чи інакше проявляється у всіх перерахованих вище формах домашнього насильства. Висока латентність є ознакою психологічного насильства. Навіть якщо це не проявляється зовні, це супроводжується негативними і небезпечними наслідками. При цьому, через низьку правову обізнаність, жінка навіть не підозрює, що, наприклад, вульгарність, образи та приниження щодо неї є проявом психологічного насильства, і не звертається за захистом до правоохоронних органів, вважаючи, що така поведінка не карається. Крім того, найважче довести психологічне насильство, оскільки воно може статися будь-коли і лише в присутності кривдника та

постраждалої особи. Водночас наслідки психологічного насильства не менш серйозні, а в деяких випадках навіть серйозніші, ніж інші форми насильства.

Іншою формою домашнього насильства є економічне насильство, яке спрямоване на контроль над партнером шляхом обмеження або відмови у доступі до власних фінансових ресурсів або фінансових ресурсів сім'ї.

На думку вчених, економічне насильство проявляється в ситуації, коли жінці доводиться постійно просити у чоловіка грошей, навіть на дрібниці, при цьому їй можуть відмовити (чоловік повинен відчувати, що ситуація знаходиться під його постійним контролем), звітувати про свої витрати тощо.

Основною причиною економічного насильства в сім'ї є:

- нерівний розподіл домашніх обов'язків та контроль чоловіка над сімейним бюджетом;

- демонстрація того, що домашнє завдання не має економічного значення;

- позбавлення можливості користуватися спільним чи власним майном;

- пошкодження або знищення майна чи спільного майна іншого члена сім'ї [16].

За словами О. Ковальнової, економічне насильство характеризується складністю доказів через відсутність чітких механізмів цього процесу. Насправді проблематично визначити, чи навмисно один член сім'ї позбавляє іншого члена сім'ї їжі, житла, одягу та іншого майна чи коштів, чи просто не в змозі належним чином забезпечувати сім'ю. Водночас у законодавстві відсутнє визначення терміну «належна міра» [3, с. 46].

У науковій літературі зарубіжних країн під економічним насильством розуміють таку форму насильства, коли один із близьких партнерів здійснює контроль над доступом до економічних ресурсів іншого партнера, підриває його/її здатність самостійно отримувати доступ до економічних ресурсів і створює фінансову залежність від партнера.

Фінансове зловживання означає несанкціоноване або незаконне використання грошей, майна, пенсії чи інших цінностей особи (включаючи зміну заповіту особи щодо призна-

чення спадкоємця). Фінансове насильство є частиною насильства, пов'язаного з віком, і домашнього насильства. Економічне насильство має ширший зміст і включає також контроль над поточними чи майбутніми можливостями та доходами, зокрема через обмеження доступу до роботи та/або освіти.

До економічного насильства можна віднести перешкоджання спробам отримати вищу посаду, систематичне, свідоме порушення графіків роботи шляхом постійних телефонних дзвінків, смс-повідомлень, візитів без запрошення та інших проявів домагань; заборона навчання; часткова або повна витрата грошей або заощаджень жертви, примус до жебрацтва, трудова експлуатація. Що стосується сексуального насильства, то відповідно, воно виявляється у будь-яких діях сексуального характеру, вчинених щодо жінки без її згоди або в присутності дитини, примушуванні до статевого акту з третьою особою, а також як і в інших злочинах проти статевої недоторканості чи статевої свободи [16].

Сексуальне насильство є формою фізичного та кримінального насильства в сім'ї, визнаючи, що це насильство є інструментальним, а не сумісним і служить головним чином для підкорення волі жінки як рівноправного члена сім'ї, створюючи їй залежне становище від чоловіка [3, с. 46].

Сексуальне насильство – єдиний вид насильства в сім'ї, за який передбачена кримінальна відповідальність окремою статтею Кримінального кодексу України – «Сексуальне насильство».

Проаналізувавши види домашнього насильства щодо жінок (фізичне, економічне, психологічне, сексуальне), визначено окремі форми агресивної поведінки, які кривдник може застосувати до жінки:

1) соціальна ізоляція – повне закриття сім'ї, заборона спілкування з родичами та друзями, заборона телефонувати, заборона виходити з дому, повний контроль за всіма видами діяльності, обмеження або заборона будь-якої діяльності;

2) залякування - крики, демонстрація сили, залякування, знищення майна, жорстоке поводження з тваринами, погрози, такі як відмова від

сім'ї, вбивство дітей, самогубство, госпіталізація до психіатричної лікарні, викрадення дітей;

3) виснаження – змушення працювати без сну, їжі та води;

4) емоційне насильство – постійні суперечки, критика, переслідування, звинувачення ситуації;

5) економічні зловживання – заборона на роботу, позбавлення фінансових ресурсів, примусове жебрацтво, щоденний контроль покупок, відмова у доступі до сімейного бюджету;

б) шантаж, основним знаряддям якого є діти, називання її поганою матір'ю, настроювання дітей проти матері, погрози, що жінка більше не побачить своїх дітей, якщо піде з сім'ї;

7) зловживання «правами» чоловіка - ставлення до жертви як до слуги, вважаючи себе главою сім'ї та вимагаючи безумовного підпорядкування.

Отже, домашнє насильство над жінками є однією з найнебезпечніших форм насильства. У сім'ї жінка будь-якого віку часто піддається фізичному, психологічному, сексуальному та економічному насильству, що зберігається традиційними поглядами. Недостатня економічна свобода та незнання законів змушують багатьох жінок залишатися в умовах, де панує насильство. Насильство ставить жінку в становище, яке загрожує її здоров'ю, завдає шкоди та позбавляє можливості брати участь у сімейному та громадському житті нарівні з чоловіком.

Висновки. Домашнє насильство щодо жінки – це будь-яка навмисна, протиправна дія чи бездіяльність або загроза вчинення дії чи бездіяльності психологічного, економічного, фізичного, сексуального чи іншого характеру, тобто заподіяння шкоди або здійснення влади та контролю над нею нинішнім (колишнім) членом сім'ї.

Домашнє насильство щодо жінки характеризується такими ознаками: насильницька дія (дія, бездіяльність) або погроза її вчинення; вчинено умисно і є протиправним діянням; потерпілою є жінка, яка перебуває або перебувала у сімейних стосунках, сімейних стосунках чи фактичному шлюбі зі кривдником, незалежно від того, чи проживає (проживав) кривдник із потерпілим; включає такі форми, як фізичне, психологічне, економічне чи сексуальне насильство; порушує

права і свободи потерпілої особи; завдає фізичних, душевних страждань та матеріальної шкоди потерпілому; нездатність захистити себе.

Домашнє насильство щодо жінок може приймати різні форми, які можуть відбуватися окремо або одночасно. Окрім фізичного насильства, яке найчастіше розпізнають, оскільки воно залишає сліди на тілі жертви, сексуальне, економічне та психологічне насильство часто залишається нерозпізнаним.

Встановлено, що психологічне насильство є найпоширенішим проявом домашнього насильства, яке зазнає жінка, і є основою для вчинення інших видів насильства – фізичного, економічного та сексуального.

На основі аналізу видів домашнього визначено різні форми агресивної поведінки, які кривдник може застосувати щодо жінки, а саме: соціальна ізоляція; залякування; виснаження; емоційне насильство; економічні зловживання; шантаж; зловживання чоловічими «правами» і отримали своє, оригінальне формулювання. Водночас перелік таких форм невичерпний.

Література

1. Дашковська О. Право на гідність та особисту недоторканність особи: гендерний аспект. *Вісник Акад. прав. наук України*. 2004. № 4. С. 198-204.

2. Декларація про викорінення насильства щодо жінок від 20 груд. 1993 р. Ужгород: Карпати, 1996. С. 164-168.

3. Медведська В.В. Захист прав жінок від насильства у сім'ї у правових системах сучасності. *Право та суспільство в реаліях карантинного періоду: Всеукраїнська науково-практична конференція для студентів та аспірантів, м. Київ, 25 лют. 2021 року: тези доповіді*. Київ, 2021. С. 46-55.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <http://surl.li/bfccq>.

5. Говор Ю.О. Запобігання органами внутрішніх справ насильницьким злочинам щодо жінок у сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів. 2011. 21 с.

6. Ліщук Н.О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів. 2020. 232 с.

7. Golovko L., Uliutina O., Davydovych I., Pina O. Legal regulation of combating domestic violence in Eastern Europe. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10 No. 3. P. 253-261.

8. Аніщук Н.В. Правові засоби викорінення гендерного насильства в Україні: історико-теоретичний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.01. Одеська націон. юрид. академія. Одеса. 2008. 35 с. URL: <http://surl.li/dayzw>.

9. Христова Г. Освітній курс «Розгляд судами справ, пов'язаних з насильством в сім'ї: методичний посібник. Київ: ТОВ «Компанія «ВАІТЕ», 2011. 86 с.

10. Violence against Girls and Women: A Public Health Priority. UNFPA Gender Theme Group, Interactive Population Center. New York: UNFPA, 1998.

11. Рекомендації для медіа щодо висвітлення гендерно зумовленого насильства в Україні. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4690/Media%20Guide%20for%20GBV%20reporting_UKR.pdf.

12. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2020 р. № 1544-р. URL: <http://surl.li/rdyq>.

13. Горбова В.О. Адміністративно-правове регулювання протидії насильству в сім'ї: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ. 2015. 239 с.

14. Яїцька Д.І. Криміналізація домашнього насильства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 204-208.

15. Блага А.Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія. Харків: ФОРМ-М, 2014. 360 с.

16. Циганчук Т.В., Лях Д.Д. Причини та наслідки насильства над жінкою в сім'ї. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3530/1/2.pdf>.

References

1. Dashkovs'ka O. Pravo na hidnist' ta osobystu nedotorkannist' osoby: hendernyy aspekt. *Visnyk Akad. prav. nauk Ukrayiny*. 2004. № 4. S. 198-204.
2. Deklaratsiya pro vykorinennya nasyt'stva shchodo zhinok vid 20 hrud. 1993 r. Uzhhorod: Karpaty, 1996. S. 164-168.
3. Medveds'ka V.V. Zakhyst prav zhinok vid nasyt'stva u sim"yi u pravovykh systemakh suchasnosti. *Pravo ta suspil'stvo v realiyakh karantynnoho periodu: Vseukrayins'ka naukovopraktychna konferentsiya dlya studentiv ta aspirantiv*, m. Kyiv, 25 lyut. 2021 roku: tezy dopovidi. Kyiv, 2021. S. 46–55.
4. Konventsiya Rady Yevropy pro zapobihannya nasyt'stva stosovno zhinok i domashn'omu nasyt'stva ta borot'bu iz tsymy yavlyshchamy. URL: <http://surl.li/bfccq>.
5. Hovor YU.O. Zapobihannya orhanamy vnutrishnikh sprav nasyt'nyts'kym zlochynam shchodo zhinok u sim"yi: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk: 12.00.08. L'viv. 2011. 21 s.
6. Lishchuk N.O. Nasyt'nyts'ki diyi, shcho vchynyayut'sya shchodo zhinok: prychny ta zapobihannya: dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk: 12.00.08. L'viv. 2020. 232 s.
7. Golovko L., Uliutina O., Davydovych I., Iina O. Legal regulation of combating domestic violence in Eastern Europe. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol. 10 No. 3. P. 253-261.
8. Anishchuk N.V. Pravovi zasoby vykorinennya hendernoho nasyt'stva v Ukrayini: istoryko-teoretychnyy analiz: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya dokt. yuryd. nauk: spets. 12.00.01. Odes'ka natsion. yuryd. akademiya. Odesa. 2008. 35 s. URL: <http://surl.li/dayzw>.
9. Khrystova H. Osvitniy kurs «Roz'hlyad sudamy sprav, pov'yazanykh z nasyt'stvom v sim"yi: metodychnyy posibnyk. Kyiv: TOV «Kompaniya «BAITE», 2011. 86 s.
10. Violence against Girls and Women: A Public Health Priority. UNFPA Gender Theme Group, Interactive Population Center. New York: UNFPA, 1998.
11. Rekomendatsiyi dlya media shchodo vysvitleniya genderno zumovlenoho nasyt'stva v Ukrayini. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/4690/Media%20Guide%20for%20GBV%20reporting_UKR.pdf.
12. Pro zatverdzhennya Natsional'noho planu diy z vykonannya rezolyutsiyi Rady Bezpeky OON 1325 «Zhinky, myr, bezpeka» na period do 2025 roku: rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 28 zhovt. 2020 r. № 1544-r. URL: <http://surl.li/rdyq>.
13. Horbova V.O. Administratyvno-pravove rehulyuvannya protydiy nasyt'stva v sim"yi: dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv. 2015. 239 s.
14. Yayits'ka D.I. Kryminalizatsiya domashn'oho nasyt'stva v Ukrayini. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. 2018. № 2. S. 204-208.
15. Blaha A.B. Nasyt'stvo v sim"yi (kryminolohichnyy analiz i zapobihannya): monohrafiya. Kharkiv: FOP Makarenko, 2014. 360 s.
16. Tsyhanchuk T.V., Lyakh D.D. Prychny ta naslidky nasyt'stva nad zhinkoyu v sim"yi. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3530/1/2.pdf>.

LEGAL CHARACTERISTICS OF DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN AS A SOCIAL PHENOMENON

National Aviation University
Lyubomyr Huzar Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: irina_litvinova@ukr.net, zhuda.vika@gmail.com

Purpose: to study the legal basis of domestic violence against women as a social phenomenon. **Research methods:** the following methods were used: analysis method (processing of literary sources); dialectical (social relations in the sphere of protection of women from domestic violence are considered in their unity and interrelationship, the patterns of their development are revealed, the dynamics of the development of legislation in this sphere are taken into account). **Results:** the definition of the concept of domestic violence against women is provided. It has been established that psychological violence is the most common manifestation of domestic violence experienced by a woman, and is the basis for committing other types of violence - physical, economic and sexual. Based on the analysis of the types of domestic violence, various forms of aggressive behavior that the abuser can use against a woman have been identified. **Discussion:** domestic violence against women is one of the most dangerous forms of violence. In the family, a woman of any age is often subjected to physical, psychological, sexual and economic violence, which is preserved by traditional views. Lack of economic freedom and ignorance of the law force many women to remain in conditions where violence prevails. Violence puts a woman in a position that threatens her health, causes harm and deprives her of the opportunity to participate in family and public life on an equal basis with a man, that is why it is so important to pay attention to the effectiveness of the exercise of powers by the entities that carry out measures in the field of prevention and combating domestic violence among women in accordance with the provisions of the normative legal acts that regulate the activities of such entities.

Key words: domestic violence; violence against women; offender; victim of violence; prevention of domestic violence; countering domestic violence.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2024